

Centre Martorell d'Exposicions

nat centre
martorell
d'exposicions

museuciencies.cat

1. PRESENTACIÓ

1.1 Centre Martorell d'Exposicions

Barcelona inaugura el nou **Centre Martorell d'Exposicions** al Parc de la Ciutadella. Amb aquest nom reobre portes el que **va ser el primer edifici construït com a museu públic a Barcelona i Catalunya** -inaugurat com a Museu Martorell l'any 1882 i reconvertit en Museu de Geologia el 1924 fins que el 2010 va tancar les seves portes-.

Aquest edifici històric singular rehabilitat es converteix en **el segon equipament que s'obre al públic en el marc de la Ciutadella del Coneixement**, després de l'Hivernacle, i suposa una nova fita en l'estratègia de Barcelona de posar al dia el parc per tal que sigui un pol de ciència i recerca.

El centre, una nova seu del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, contribuirà amb la seva oferta cultural a **consolidar el vessant científic del parc de la Ciutadella**, apropar la ciència a la ciutadania i fer realitat aquest gran projecte que convertirà el parc urbà més antic de Barcelona i els seus entorns en un node de coneixement, divulgació, recerca i innovació punter a Europa.

El Centre Martorell d'Exposicions compta amb dos espais expositius i una sala polivalent. Oferirà **exposicions científiques sobre temàtiques amb fort impacte social** relacionades tant amb la crisi climàtica i de la biodiversitat, com amb l'exploració de les fronteres actuals del coneixement.

Actualment presenta dues exposicions temporals: ***Natura o cultura? Una visió des del museu de ciències naturals***, produïda pel propi Museu, i ***WOW. Animals de museu: ciència, tècnica i art***, una mostra amb la col·laboració del Parque de las Ciencias de Granada.

El nou equipament té un paper central en la transformació de la zona en trobar-se en una intersecció clau per a la cultura i la ciència a Barcelona. S'ubica entre un **eix cultural** oest-est (Museu Picasso-Santa Maria del Mar- el Born Centre Cultural) i un futur **eix científic** nord-sud (Castell dels Tres Dragons-Hivernacle-Umbracle).

El Centre Martorell d'Exposicions té la voluntat de **col·laborar i crear sinergies amb altres actors científics propers**, com ara el Parc Zoològic, l'Institut de Biologia Evolutiva, el Barcelona

Institute of Science and Technology, la Universitat Pompeu Fabra i la Fundació Pasqual Maragall.

Link amb fotos del nou equipament:

<https://drive.google.com/drive/folders/1Lq8WXnbigtq5yQPrpuUy8dDn9PJLyfMr?usp=sharing>

1.2 Rehabilitació de l'edifici

Finançat per l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, l'any 2021 es va iniciar el procés de rehabilitació integral de l'edifici Martorell, el primer museu de titularitat pública de Barcelona i Catalunya i l'embrió del Museu de Ciències Naturals de Barcelona. L'arquitecte encarregat del disseny d'aquest edifici d'estil neoclàssic— inaugurat al 1882 com a Museu Martorell al parc de la Ciutadella—va ser Antoni Rovira i Trias.

El criteri general adoptat per a la rehabilitació de l'edifici, catalogat com a bé d'interès local, ha estat preservar al màxim la configuració original i la volumetria. Un canvi significatiu que no modifica la imatge global de l'edifici ha estat la creació d'un segon accés pel passeig Picasso amb tres grans obertures a la façana que dona transparència al Centre i connecta el parc de la Ciutadella amb el barri de Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera.

Recentment s'han iniciat les obres d'un nou pas de vianants al Passeig de Picasso, entre el carrer de la Fusina i el Centre Martorell d'Exposicions que facilitarà l'accés a l'equipament i millorarà la connectivitat amb el parc. Les obres acabaran a finals de març.

La rehabilitació integral de l'edifici s'ha dividit en tres fases amb un cost total previst de les obres de 6,2M€:

Fase 1: Finalitzada. S'ha rehabilitat tot l'interior de l'edifici amb l'objectiu de fer compatible el respecte al patrimoni històric amb les exigències d'ús com a equipament obert al públic.

Fase 2: Finalitzada. Coincidint amb la inauguració del centre s'han acabat les obres per permetre l'accessibilitat a l'edifici per la banda del parc de la Ciutadella. S'ha creat una plataforma per acollir rampes, respectant el podi original de columnes dòriques i la col·lecció petrològica formada per 31 peces adossades a les façanes dels cossos laterals del edifici.

Fase 3: Activa. S'està ultimant la redacció del projecte de rehabilitació que permetrà reparar i recuperar les façanes i els seus paraments de pedra, esgrafiats i elements ornamentals. La previsió, un cop es licitin els treballs, és poder iniciar les obres de cara al mes de setembre. Aquesta fase d'obres és compatible amb el funcionament del centre, que romandrà obert en horari habitual.

1.3 El Museu Martorell i el parc de la Ciutadella, un binomi indestriable

La història del Museu Martorell està estretament lligada al parc de la Ciutadella. Des de l'origen, l'Ajuntament de Barcelona va concebre el primer gran parc urbà de la ciutat com un espai d'esbarjo però també de difusió de la ciència i la cultura. Per al disseny del parc, l'arquitecte Josep Fontserè va inspirar-se en la disposició urbana del *Jardin des Plantes* de París que preveia albergar un conjunt d'instal·lacions destinats a serveis culturals de caràcter científic, propis de la capital moderna que Barcelona aspirava a ser. En aquest context, el comerciant d'antiguitats i naturalista Francesc Martorell i Peña va llegar les seves col·leccions de ciències naturals i d'arqueologia a Barcelona així com una dotació econòmica per la construcció d'un museu que ho allotgés tot. El Museu Martorell, edificat entre 1879 i 1882, va ser el primer edifici en aixecar-se al parc.

Poc després de la inauguració del Museu Martorell es van edificar l'Hivernacle, l'Umbracle, també el parc Zoològic i altres instal·lacions culturals de caràcter científic com una estació meteorològica (avui desapareguda), la rèplica de les muntanyes de Montserrat (avui dins del Zoo de Barcelona), la instal·lació d'un dolmen i un menhir procedents de l'Alt Empordà (avui desapareguts), 100 blocs de pedra de les pedreres més importants de Catalunya (avui se'n conserven 31 blocs adossats a la façana del Centre Martorell d'Exposicions), la rèplica d'un animal extint (el Mamut que es pot veure al parc), un aquari (desaparegut) o escultures de naturalistes il·lustres, entre d'altres.

Amb el pas dels temps el Museu Martorell va quedar petit per encabir unes col·leccions que no paraven de créixer fins que al 1924 va passar a custodiar exclusivament les col·leccions de roques, minerals i fòssils i va esdevenir Museu de Geologia. Les col·leccions zoològiques i botàniques es van traslladar al veí Castell dels Tres Dragons.

1.4 La Ciutadella del Coneixement: passat i futur es donen la mà

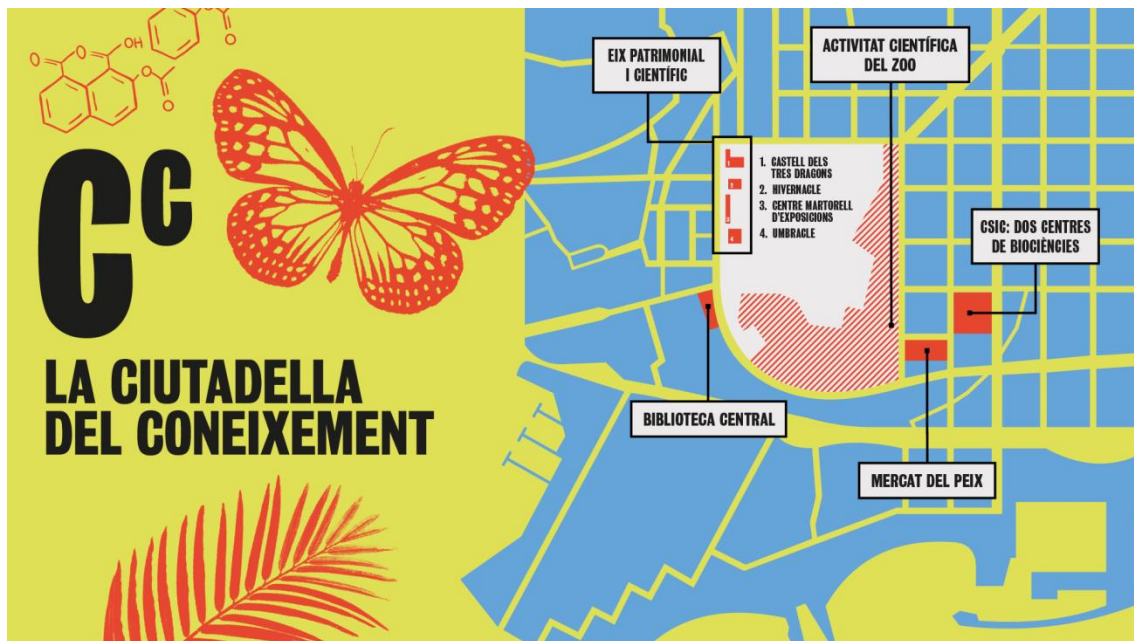
La Ciutadella del Coneixement és un projecte científic i urbanístic per convertir el parc de la Ciutadella i els seus entorns en un node de coneixement, divulgació, recerca i innovació punter a Europa. Suposa una de les transformacions urbanes més importants del futur proper a Barcelona.

La iniciativa contempla renovar el parc de la Ciutadella tenint en compte els seus orígens com a parc de ciència i els actius que avui hi ha al seu voltant: universitats, museus, centres de recerca, fundacions i empreses.

La Ciutadella del Coneixement s'articula en cinc grans projectes:

Rehabilitació dels equipaments emblemàtics que conformen un eix de gran valor patrimonial com són el ja reformat Centre Martorell d'Exposicions i l'Hivernacle així com l'Umbracle i el Castell dels Tres Dragons, aquests dos últims pendents de rehabilitació; **El Mercat del Peix**, situat en l'antic mercat central del peix, suposa la creació d'un nou complex de recerca i innovació d'uns 45.000 m² centrat en biomedicina, biodiversitat i benestar planetari; **Pol de Biociència del CSIC** que contempla la construcció d'un nou centre de biociències que concentri les diferents unitats de recerca del CSIC a Catalunya en el solar que actualment conté el Parc Mòbil de l'Estat; **Pla Estratègic del Zoo (2019-2031)** que impulsa i reforça l'activitat científica al Zoo en els àmbits de la conservació de la biodiversitat, la gestió de la fauna salvatge i el benestar animal i, per últim, la **Biblioteca Central**, la futura Biblioteca Pública de l'Estat a Barcelona s'ubicarà en uns terrenys situats al costat de l'Estació de França i tindrà la funció de biblioteca central urbana de la ciutat, amb dimensió metropolitana.

La previsió és que al final d'aquest mandat un 80% del projecte estigui enllestit i que, a deu anys vista, el conjunt de la Ciutadella del Coneixement sigui una realitat de dimensió internacional que reuneixi prop de 2.000 recercadors.

La Ciutadella del Coneixement és un projecte liderat per l'Ajuntament de Barcelona en col·laboració amb la Generalitat de Catalunya, els ministeris de Ciència i d'Universitats, la Universitat Pompeu Fabra, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat de Barcelona, el Consell Superior d'Investigacions Científiques, la Fundació Pasqual Maragall i el Barcelona Institute of Science and Technology.

1.5 Cronologia Museu Martorell i el parc de la Ciutadella

1869- S'enderroca la fortalesa de la Ciutadella després d'una llarga reivindicació ciutadana.

1878- El comerciant i naturalista Francesc Martorell i Peña lliga a la ciutat les seves col·leccions de ciències naturals, arqueologia i una biblioteca a més d'una dotació econòmica per a construir un museu que ho allotgi tot.

1881- S'inaugura el **parc de la Ciutadella**, el primer parc públic de la ciutat, dissenyat per l'arquitecte Josep Fontserè.

1882- El 25 de setembre l'alcalde Rius i Taulet inaugura el **Museu Martorell**, embrió del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, dissenyat per l'arquitecte Antoni Rovira i Trias.

1888- Inauguració de l'Exposició Universal de Barcelona i també de l'Hivernacle, l'Umbracle i el Castell dels Tres Dragons, aquest últim dissenyat com a restaurant per l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner.

1892-Inauguració del Zoo de Barcelona

1905-Instal·lació dels grans blocs de roques en els jardins del Museu Martorell que provenien de les pedreres més importants de Catalunya. Actualment n'hi ha 31 adossats a la façana de l'equipament.

1906-Creació de la Junta de Ciències Naturals formada per polítics i científics per gestionar les instal·lacions del parc de la Ciutadella.

1907- Instal·lació de l'escultura d'un Mamut com a part d'un projecte que pretenia reproduir fins a vuit animals extints i repartir-los pel parc. El Mamut va ser el primer i l'únic que s'hi va instal·lar. Les maquetes dels altres set animals s'han conservat i es poden veure a l'exposició *Natura o cultura?*

1914- Mor l'Avi, un elefant molt popular i estimat del Zoo de Barcelona. El seu esquelet es pot veure a l'exposició *Natura o cultura?*

1924-El Museu Martorell s'especialitza en geologia i canvia de nom, ara es diu Museu de Geologia. Les col·leccions de zoologia i botànica es traslladen al veí Castell dels Tres Dragons.

2010- Tancament del Museu de Geologia per preparar el trasllat de les peces destinades a l'exposició permanent a la seu del Museu de Ciències Naturals al parc del Fòrum. Des d'aleshores tot i que el Centre ha estat tancat a la visita pública, allotjava les col·leccions de geologia així com el personal d'investigació i conservació.

2011-27 de març Inauguració del Museu de Ciències Naturals de Barcelona al parc del Fòrum.

2019- Abril. Signatura del Conveni que representa el punt de partida del projecte de Ciutadella del Coneixement.

2021- L'Ajuntament de Barcelona aprova el projecte de rehabilitació integral del Museu Martorell.

2022- Adequació de les instal·lacions del Castell dels Tres Dragons per allotjar les col·leccions de geologia així com el personal d'investigació i conservació del Museu de Geologia. Trasllet de les col·leccions.

2023- Gener. Acte de signatura del protocol institucional per l'impuls de la Ciutadella del Coneixement i col·locació de la primera pedra simbòlica del complex de recerca del Mercat del Peix

2023-Desembre. Inauguració de l'Hivernacle rehabilitat

2024- Febrer Inauguració del Centre Martorell d'Exposicions.

2. MUSEU DE CIÈNCIES NATURALS DE BARCELONA

El **Centre Martorell d'Exposicions** forma part del conjunt d'equipaments museístics que configuren el Museu de Ciències Naturals de Barcelona. Aquest conjunt integra la seu principal del Museu al parc del Fòrum; el **Jardí Botànic de Barcelona** i el **Jardí Botànic Històric**, tots dos situats a Montjuïc i el **Castell dels Tres Dragons** (també ubicat al parc de la Ciutadella, que allotja el centre de recerca, col·leccions i documentació).

En total, aquesta institució, que ha nascut i s'ha expandit en tres grans parcs públics de Barcelona—la Ciutadella, Montjuïc i el Fòrum— acumula **145 anys d'història** i un patrimoni de **quatre milions d'exemplars** en els àmbits de la mineralogia, la petrologia, la paleontologia, la zoologia i la botànica.

El Museu de Ciències Naturals de Barcelona és un consorci format per l'Ajuntament de Barcelona i per la Generalitat de Catalunya.

3. EXPOSICIONS EN CURS

3.1 Natura o cultura? Una visió des dels museus de ciències naturals

L'exposició **Natura o cultura? Una visió des dels museus de ciències naturals** presenta un recorregut històric pels museus d'història natural, des dels gabinets de curiositats fins als moderns museus de ciències naturals. Aquest itinerari combina recursos museogràfics moderns amb peces emblemàtiques de les col·leccions del Museu així com vitrines i mobiliari històric del Museu Martorell. A través de tots aquests objectes l'exposició ens proposa **reflexionar** sobre com ha evolucionat la relació entre els éssers humans i la natura, **revisar** el paper que han jugat els museus i les col·leccions al llarg de la història i **plantejar** els

reptes de futur d'aquestes institucions en una societat en plena crisi climàtica i on s'està generalitzant l'ús la intel·ligència artificial.

Concebuda per a tots els públics, l'exposició gira al voltant d'un doble discurs: global i local. La part central de l'exposició explica la història del Museu Martorell i el Museu de Ciències Naturals de Barcelona mentre que la part perimetral parla de la història global dels museus.

Natura o Cultura? pretén generar preguntes i per això cada un dels cinc àmbits amb els quals s'estructura l'exposició s'inicia amb una pregunta que convida a qüestionar el discurs històric que ens han explicat sobre els museus, les col·leccions i els seus usos. Aquests àmbits són: (1) **Posseir la natura: curiositat, necessitat o caprici?** (2) **Per què recol·lectem i exhibim la natura?** (3) **El segle XX: supervivència o modernitat?** (4) **Com han de ser els museus del futur?**

La història del Museu i del parc de la Ciutadella està tan estretament lligada que en el segon àmbit es dedica un espai a explicar l'origen, l'evolució i el futur del primer gran parc públic de Barcelona.

Els recursos expositius reflecteixen la dualitat local-global i històric-actual en la qual es basa l'exposició. S'ha restaurat bona part del mobiliari original del Museu Martorell, tant els armaris on es guardaven les col·leccions com les vitrines on s'exposaven les peces. Aquest patrimoni de gran valor històric permet entendre com estaven concebuts els museus i com s'exhibien les peces.

L'exposició compta també amb peces emblemàtiques de les col·leccions del Museu com ara l'esquelet de l'elefant conegut com l' Avi, una celebritat del Zoo molt abans que el Floquet de Neu; el diorama dels dos últims falcons peregrins de Barcelona que vivien al campanar de l'església Santa Maria del Pi; la col·lecció de maquetes d'animals extints que havien de ser escultures de la Ciutadella (només se'n va realitzar un, el Mamut) o la recreació d'un antic despatx del Museu Martorell. Per il·lustrar el present dels museus l'exposició se serveix de dispositius interactius, audiovisuals i peces com ara un robot.

Accessibilitat

S'han implementat recursos d'accessibilitat propis que permeten gaudir de l'exposició a diversos col·lectius amb diversitat funcional com, per exemple, peces que es poden tocar, cartel·les i un plànol guia en Braille així com una àudioguia en català, castellà i anglès.

Àmbits i textos de l'exposició

<https://museuciencies.cat/wp-content/uploads/2023/12/Textos-exposicio-Natura-o-Cultura.pdf>

3.2 WOW. Animals de museu: ciència, tècnica i art

Els animals naturalitzats o taxidèrmies constitueixen una oportunitat única d'observar de molt a prop els animals, les seves formes, volums, textures, colors i adaptacions. De quina altra manera podríem apropar-nos a un tigre per veure com és el seu pel i les seves dimensions? I observar detingudament les ratlles d'una zebra? I comptar les escates d'una pitó?

Totes les civilitzacions han desenvolupat tècniques per preservar el cos dels animals després de la seva mort. Gossos, gats, peixos i aus, amb més de mil anys d'antiguitat, han arribat fins a nosaltres en bon estat de conservació. Però la taxidèrmia tal com la coneixem actualment és una tècnica relativament recent i els

seus orígens estan lligats a les pràctiques científiques i naturalistes dels gabinets de curiositats que van sorgir al Renaixement i constitueixen el precedent dels museus d'història natural.

Aquesta disciplina, que uneix art i tècnica a parts iguals, no ha parat d'evolucionar gràcies a les noves tecnologies i al sorgiment de nous materials que han permès aconseguir resultats extraordinaris. És el cas del taxidermista, Antonio Pérez Rodríguez, autor dels animals naturalitzats de l'exposició i referent internacional en aquesta disciplina. Antonio Pérez, ha desenvolupat una nova tècnica anomenada "taxidèrmia en moviment", una fidel representació de la natura on art, tècnica i ciència s'uneixen en unes composicions de gran impacte. **WOW** presenta sis escenes naturalitzades d'animals mediterranis i africans com, per exemple, un grup de quinze cabres salvatges saltant en estampida, dues zebres en lluita o una lleona caçant nyus. Són escenes panoràmiques de gran bellesa, carregades de dramatisme i realisme, com si s'hagués congelat un fragment de la vida real.

Aquesta mostra, coordinada pel Parque de la Ciencias de Granada, ha passat per ciutats europees com Brussel·les, La Haia, Oporto, Newcastle, París, Toulouse o Trento i s'ha pogut veure en nombroses ciutats de l'Estat.

Antonio Pérez Rodríguez (Santa Fe, Granada, 1955)

Autodidacta i gran apassionat del regne animal, és un dels taxidermistes més importants del país i un referent internacional en la recreació del moviment dels animals en l'entorn salvatge. A l'hora de donar-los vida, l'escultor n'analitza el moviment, l'expressió i l'anatomia. Aquestes peces de taxidèrmia són, segons les seves pròpies paraules, «la unió de l'art i la naturalesa per aconseguir que la bellesa duri més».

Àmbits i textos de l'exposició

<https://museociencias.cat/wp-content/uploads/2024/01/Textos-exposicio-WOW.pdf>

4. INFORMACIÓ PRÀCTICA

Centre Martorell d'Exposicions

Pg. Picasso, 9

08003 Barcelona

museuciencies@bcn.cat

Telf 93.4132293

Horaris

D'octubre a febrer

De dimarts a dissabte, de 10 a 19 h

Diumenges i festius, de 10 a 20 h

De març a setembre

De dimarts a diumenge, de 10 a 20 h

Dies de tancament

Dilluns no festius

1 de gener, 1 de maig, 24 de juny i 25 de desembre

Preus

Entrada normal: 6,5 €

Entrada reduïda: 4,5 €

Entrada lliure: el primer diumenge de mes durant tota la jornada, i tots els diumenges de l'any a partir de les 15 h, 12 de febrer per Festes Santa Eulàlia, 18 de maig, Dia Internacional dels Museus i 24 de setembre, la Mercè

Com arribar-hi:

Metro

L4 Jaume I, Bogatell

L1 Arc de Triomf

Tram

T4: Parada Marina

Autobús

V19, H16, B20, B25

Cotxe

El museu no disposa d'aparcament propi.

Aparcaments més propers: passeig Lluís Companys, passeig del Born, plaça de la Catedral, avinguda Cambó i Via Laietana.

Bicing

Estacions més properes: estacions passeig Lluís Companys-Parc de la Ciutadella, carrer Comerç i avinguda Marquès de l'Argentera (davant de l'Estació de França).

